

การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

Health Problem Analysis and Environment of Community After Leave Oil Crisis, Koh Samed Rayong Province

ผู้วิจัย
 สุภาภรณ์ ตันตินันตตระกูล
 สมองค์ วังศรี
 ขวัญสุมาณา พิณราช
 วิรัตน์ ตั้งใจรบ
 อัญชลี นवलคล้าย
 อาจารย์คณะพยาบาล มหาวิทยาลัยเทิริน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง วิธีการวิจัย เป็นวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ดจำนวน 320 คน และแกนนำชุมชนจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก (88.85) โดยรับทราบข้อมูลผ่านทางโทรทัศน์ (ร้อยละ 71.3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (70.13) ได้แก่ การค้นหาสาเหตุของปัญหา (13.84) ด้านการวางแผน (12.63) และด้านการติดตามและประเมินผล (21.10) โดยมีส่วนร่วมน้อยในด้านการลงทุนและปฏิบัติ (22.55) ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ภาวะน้ำมันรั่ว

Abstract

This research was aimed health problem analysis and environment of community after leave oil crisis, koh samed rayong province. For methodology, Mixed Method research with quality and quantity data collection were used. Three hundred and twenty people with 40 village health volunteers were selected as samples, and questionnaires, focus group discussions, observation, and field notes were then performed. The quantitative research random sampling 320 people

It was found that awareness and public practice for health and environmental problem management was high level (88.85) via television (71.3%). In addition, the participation of public for environmental management was moderate level (70.13%) including finding the causes of problem (13.84), planning (12.63), and monitoring with evaluation (21.10). However, investment and practice showed low participation (22.55).

Keywords : Health problem analysis and environment, Leave oil crisis

บทนำ

จากสถานการณ์ การรั่วไหลของน้ำมันดิบ ที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2556 ทำให้น้ำมันบางส่วนรั่วไหลลงสู่ทะเล ถึงแม้จะมีมาตรการป้องกันต่างๆแล้วก็ตาม น้ำมันที่รั่วไหลสู่ทะเล จะเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพ ทั้งทางกายภาพ เคมี และชีวภาพเริ่มจากน้ำมันบางส่วนระเหยไป น้ำมันที่เหลือจะเปลี่ยนสภาพไปตามคุณสมบัติเฉพาะของชนิดน้ำมันนั้นๆ และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ล้วนส่งผลเสียต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น (มนุษย์ สัตว์น้ำ สัตว์หน้าดิน ปะการัง ฯลฯ) เกิดการสะสมสารพิษในห่วงโซ่อาหารที่เริ่มตั้งแต่ผู้ผลิต จนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้ายซึ่งก็คือมนุษย์นอกจากนั้น คราบน้ำมันยังส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เช่น สัตว์น้ำตายจากคราบน้ำมัน ขาดออกซิเจน ชายหาดสกปรกจากคราบน้ำมัน ทำลายทัศนียภาพ มีกลิ่นเหม็น ไม่เหมาะกับการท่องเที่ยวและพักผ่อนส่งผลกระทบต่อทางอ้อมต่อเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ ความรุนแรงของผลกระทบจากน้ำมันรั่วไหลนั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทั้งชนิดของน้ำมัน ปริมาณที่รั่วไหล สภาพภูมิศาสตร์ของบริเวณที่เกิดรั่วไหล กระแสน้ำ กระแสลม การขึ้น-ลงของน้ำทะเล ตลอดจนความหลากหลายและความสมบูรณ์ของทรัพยากรรอบๆบริเวณนั้น (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2556)

ผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ ละอองน้ำมัน (oil fumes), ฝุ่นละออง (particulate matter from controlled burns), สารอินทรีย์ระเหยง่าย (Volatile Organic Compounds ,VOCs) สารโพลีไซคลิกอะโรมาติก ไฮโดรคาร์บอน (Polycyclic Aromatic Hydrocarbons, PAHs), และโลหะหนัก (Heavy Metals) เช่น สารปรอท (Mercury), สารหนู (Arsenic) และตะกั่ว (Lead) ประชาชนที่อาจจะได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ ได้แก่ประชาชนที่อยู่รอบๆ บริเวณที่มีการปนเปื้อน โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ หญิงตั้งครรภ์และประชาชนที่มีโรคประจำตัว โดยองค์การอนามัยโลกได้ระบุว่าเด็กและทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จะมีความไวและมีความเสี่ยงสูงมากถึงแม้ว่าจะได้รับสารเพียงเล็กน้อย (กรมควบคุมมลพิษ,2554)

จากปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังเกิดภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วบนเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญของปัญหา เช่นด้านขยะ น้ำเสียฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชน ทางผู้นำชุมชนร่วมกับทีมวิจัยจึงร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนและสร้างคู่มือการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วของชุมชน ในต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน หลังภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง โดยการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การปฏิบัติของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2) แบบสนทนากลุ่มย่อย ด้านการรับรู้การปฏิบัติของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2. การเก็บข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่และมีทะเบียนบ้านในชุมชนเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างน้อย 1 ปี โดยการทำแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การปฏิบัติของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1) จากการจัดสนทนากลุ่มย่อย ประกอบด้วย แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะเสม็ด เพื่อขอความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีการเกิดภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด

2.2) จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลักการเฝ้าระวังด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและการ แลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่และมีทะเบียนบ้านในชุมชนเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างน้อย 1 ปี จำนวน 1,314 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแกนนำและผู้เฝ้าระวังซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชน เข้าร่วมร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผล ประกอบด้วย แกนนำในหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้า แกนนำชุมชน จำนวน 40 คน ตัวแทนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะเสม็ด(รพ.สต.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่วนอุทยาน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน

4. เครื่องมือในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่มย่อย แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล และเศรษฐกิจสังคม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติ ของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหา/อุปสรรค ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

2) แบบสนทนากลุ่มย่อย โดยการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารการวิจัยและตำราที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและพัฒนาแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยประเด็นสนทนากลุ่มเพื่อระบุปัญหา อุปสรรค และแนวทางการดำเนินงาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดจำแนก จัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของความหมาย ความสัมพันธ์ของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่มจำแนกดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของชุมชน พบว่า ไม่มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการรับมือกับภัยพิบัติกรณีเหตุการณ์วิกฤติน้ำมันรั่ว โดยเฉพาะ พบว่านโยบายแผนหรือมาตรการเป็นนโยบายกว้างๆ (แผนพิทักษ์ระยอง) ซึ่งเป็นแผนการดำเนินงานด้านสาธารณสุข ในการจัดการเมื่อเกิดภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย แต่ไม่มีแผนเฉพาะเรื่องการรับมือภัยจากน้ำมันรั่ว ในเรื่องข้อมูลต่างๆ เช่น ชนิดของสารเคมีที่ต้องครบบถ้วน จะเห็นได้จากประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่ว การป้องกันอันตรายจากสารเคมี และประเด็นอันตรายของสารเคมีกับสิ่งมีชีวิตในทะเล เป็นต้น พบแต่เพียงมีในเรื่องของการซ้อมรับแผนการช่วยนักท่องเที่ยวจมน้ำ ของหน่วยอาสาสมัคร

1.2 ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้น ทุกคนรับรู้ได้ว่า นักท่องเที่ยวลดลง ทำให้ขาดรายได้ มีผลกระทบต่อระบบนิเวศของทะเล ซึ่งต้องได้รับการฟื้นฟู ดูแลความเสียหาย และชดเชยค่าเสียหาย

1.3 บทบาทของแกนนำชุมชน ในช่วงเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่ว พบว่า ส่วนใหญ่ช่วยในการดูแลสุขภาพโดยได้รับการประสานร่วมมือกับทางรพ.สต.เกาะเสม็ด โรงพยาบาลระยองและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง ซึ่งเข้ามาตั้งหน่วยตรวจคัดกรองสุขภาพ ส่วนงานด้านอื่นได้แก่ การกำจัดคราบน้ำมันชายหาด การรับเรื่องร้องเรียนจากผู้ได้รับผลกระทบ การสื่อสาร เป็นต้น แกนนำชุมชน ไม่ได้เข้าไปมีบทบาทมากนัก เพราะช่วงนั้น มีกำลังพลจากกองทัพเรือ ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้เข้าปฏิบัติการช่วยเหลือและเยียวยาต่อสถานการณ์ดังกล่าว และอาสาสมัครต่างๆเข้าไปช่วยกำจัดคราบน้ำมัน บริเวณอ่าวพร้าว

2. ผลข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 88.85$, S.D. = 12.36,) เมื่อแยกพิจารณารายข้อ พบว่า 1) การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในระดับมาก และ 2) การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 70.13$ SD=18.12) สามารถวิเคราะห์รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 13.84$, SD=3.50) 2) ด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 12.63$, SD=4.00) 3) ด้านการลงทุนและปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 22.55$, SD = 6.65) 4) ด้านการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 21.10$, SD = 5.87)

2.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 204 คน คิดเป็น ร้อยละ 63.75 แบ่งเป็นปัญหาเรื่องขยะ จำนวน 112 คน ร้อยละ 35.00 น้ำเสียจำนวน 34 คน ร้อยละ 10.63 ขยะและน้ำเสีย จำนวน 54 คน ร้อยละ 16.87 และเรื่องเกี่ยวกับน้ำมันรั่ว จำนวน 4 คน ร้อยละ 1.25 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาขยะ

1) การค้นหาและสาเหตุของปัญหา

1.1) ปัญหาขยะในเกาะเสม็ดเกิดจาก ขยะในครัวเรือน ขยะจากห้องแถวซึ่งมีคนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากการก่อสร้างรีสอร์ทต่างๆ จำนวนมาก และขยะที่มาจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่เกาะเสม็ด

1.2) ลักษณะนิสัยของคนที่มีการทิ้งขยะไม่มีระเบียบวินัย ทิ้งขยะไม่เป็นที่ที่ไม่ใช่ถังขยะที่ทาง อบต. ได้จัดวางไว้ให้ รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตามชายหาดทะเล

1.3) จำนวนถังรองรับขยะมีน้อย ที่ทาง อบต. จัดหาให้ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะในแต่ละวัน บนเกาะเสม็ด

1.4) เมื่อทางราชการ อบต. ให้มีการสำรวจบ้าน และปัญหาการกำจัดขยะพบว่าประชาชนปกปิดข้อมูล ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะถ้าบอกข้อมูลตามความเป็นจริง กลัวเสียผลประโยชน์ จึงมีการลักลอบทิ้งขยะตามชุมชน

1.5) หน่วยงานภาครัฐไม่มีการสื่อสาร ถึงประชาชน รวมถึงการรณรงค์ในการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.6) ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ด และนักท่องเที่ยว ยังขาดจิตสำนึกและความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย

2) การวางแผน

2.1) ภาครัฐไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน ไม่มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลแผนงานที่ทำไว้ จึงทำให้ไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่อง โดยมากการวางแผนงานขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้แทน ซึ่งประชาชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมมาก นอกจากภาครัฐจะขอความร่วมมือมาเป็นครั้งคราว เช่นการรณรงค์ทำความสะอาด วัด โรงเรียน เป็นต้น

2.2) ต้องรณรงค์ในเรื่องการใช้ถ้วยโฟม และถุงพลาสติก ให้มากขึ้นเพื่อลดจำนวนขยะลง โดยรณรงค์งด / ไม่ใช้ถุงพลาสติก และจัดโครงการรับซื้อขยะรีไซเคิล โดยจัดตั้งกลุ่มขึ้น

2.3) จัดให้มีการแยกขยะในครัวเรือน โดยจัดการอบรมคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง เข้มงวดและจริงจัง

3) การลงทุนและปฏิบัติ

3.1) หน่วยงาน อบต. สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

3.2) ประชาชนทุกหลังคาเรือนมีส่วนร่วมมีการลงขัน ในส่วนของการเสียค่าเก็บขยะ เพื่อนำมาเป็นค่าบริหารจัดการ กำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน

3.3) อบต. มีมาตรการอย่างจริงจัง ในเรื่องการจัดขยะมูลฝอย

3.4) อบต. จัดหาให้มีจำนวนถังขยะเพิ่ม และเข้มงวดกวัดขันให้รถเก็บขยะเก็บตามที่ต่างๆ โดยเพิ่มจำนวนรอบเที่ยวที่เก็บถี่มากขึ้น

3.5) ประชาชน ให้ความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้อง และร่วมกันรณรงค์รักษาความสะอาดในช่วงเทศกาลต่างๆ

4) การติดตามและประเมินผล

4.1) ส่วนใหญ่ จะมีการรายงานติดตามผลปีละครั้ง เสนอให้มีการรายงานในการประชุมของ อบต. ทุกเดือน เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ และปัญหา พร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4.2) มีการประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชน หรือประกาศเสียงตามสาย เพื่อเป็นการกระตุ้นและแจ้งข่าวสารต่างๆถึงประชาชน

4.3) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องสนับสนุนทางวิชาการ และให้ความรู้แก่แกนนำชุมชน ประชาชน อย่างต่อเนื่อง

4.4) เมื่อถึงขยะมีเพิ่ม คนจะทิ้งขยะเป็นที่ ถ้ามีถึงขยะตามจุด คนก็จะทิ้งขยะ เป็นที่ต่อไป ชุมชนสะอาด ขยะจะน้อยลง ชุมชนก็สะอาดขึ้น

2.3.2. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาน้ำเสีย

1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

1.1) มีการปล่อยน้ำเสียลงทะเลหน้าชายหาด ซึ่งน้ำเสียมีทั้งน้ำเสียจากครัวเรือน น้ำเสียจากบ้านพัก รีสอร์ท น้ำเสียจากร้านค้าและน้ำเสียจากบ่อบำบัด

1.2) มีการลักลอบปล่อยน้ำเสีย ลงสู่ทะเล

1.3) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการมาตรการ อย่างจริงจัง

2) การวางแผน

2.1) หน่วยงานภาครัฐหรือที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อบต. , ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จัดเวทีประชาคมรับฟังปัญหาจากประชาชน และให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

2.2) ให้ประชาชนได้เข้าร่วมรับข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐ รับทราบปัญหาและร่วมการวางแผนการกำจัดน้ำเสีย ของชุมชน

2.3) ระบบเฝ้าระวังจัดคราบน้ำมันในทะเล

2.4) ผู้ประกอบการและรีสอร์ทแต่ละแห่งควรมีการบำบัดน้ำเสีย และจะต้องปรับปรุงการบำบัดน้ำเสียให้ถูกต้อง

2.5) อบต.มีการกำหนดมาตรการ ในการกำจัดน้ำเสียในชุมชน

2.6) อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีมาตรการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเคร่งครัดต่อผู้ทำความผิด

3) การลงทุนและปฏิบัติ

3.1) ขอรับการสนับสนุนจาก กองทุนตำบล สปสช.

3.2) ผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท ให้ความร่วมมือในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยทิ้ง

3.3) หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านเสียงตามสาย

3.4) จัดให้มีการเฝ้าระวังระบบบำบัดน้ำเสีย ในชุมชน

3.5) การสร้างจิตสำนึก รักชุมชนเกาะเสม็ด ของประชาชนที่อาศัยอยู่

4) การติดตามและประเมินผล

4.1) ประชาชน แกนนำชุมชน มีการเฝ้าระวังอย่างจริงจัง และรายงานผลไปยัง อบต.เมื่อพบน้ำเสียในชุมชน

4.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีเฝ้าระวังและเก็บตัวอย่างน้ำทะเล ส่งตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง เมื่อพบผิดปกติ ต้องรายงานให้ อบต. และชุมชนทราบ

2.3.3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาน้ำมันรั่ว

1) การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

1.1) ให้มีการเฝ้าระวัง ทางทะเล โดยหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง

- 1.2) ให้มีระบบการสื่อสาร ที่รวดเร็ว เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น
- 1.3) ชุมชน ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ที่เกาะเสม็ด เมื่อสังเกตเห็นสิ่งผิดปกติ ให้รีบแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. วนอุทยานป่าไม้ เป็นต้น

2) การวางแผน

- 2.1) ผู้บริหารท้องถิ่น, ผู้นำชุมชน รพ.สต. มาร่วมกันวางแผน
- 2.2) มีการซ้อมแผน ในการป้องกัน ปีละ ๑ ครั้ง
- 2.3) มีหอสัญญาณเตือนภัยในชุมชนเกาะเสม็ด
- 2.4) ร่วมจัดทำแผนพัฒนา ระดับจังหวัด
- 2.5) จัดทำแผนการคัดกรองสุขภาพ สนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์

3) การลงทุนและปฏิบัติ

- 3.1) ชาวบ้าน /ชุมชน ให้ความร่วมมือเมื่อมีกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน
- 3.2) มีการรณรงค์ดูแลทำความสะอาดชายหาดอยู่เสมอๆ
- 3.3) ท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ ในการทำกิจกรรมโครงการเฝ้าระวัง

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4) การติดตามและประเมินผล

- 4.1) ประเมินติดตามโครงการ ตั้งแต่เริ่มจนเสร็จสิ้นโครงการ
- 4.2) รวมกลุ่มชุมชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้น
- 4.3) ชาวบ้านสอดส่อง ดูแล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 4.4) ร่วมแสดงความคิดเห็น เมื่อมีการประชุมในหมู่บ้าน
- 4.5) ให้มีการเฝ้าระวังน้ำทะเล โดยเก็บตัวอย่างส่งตรวจ
- 4.6) มีช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบ

เมื่อพบเหตุการณ์เกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรธรรมชาติ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์และผลการศึกษา อภิปรายได้ดังนี้

1. การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า กรณีเหตุการณ์น้ำมันรั่ว ทำให้เกิดผลกระทบและมีความรุนแรง ด้านการท่องเที่ยว (ภาพลักษณ์/ชื่อเสียงลดลง) ผลกระทบและมีความรุนแรง ต่อสิ่งแวดล้อมชายหาด และมีความรุนแรง ต่อสิ่งแวดล้อมได้ทะเล พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนได้รับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการอบรมให้ความรู้ การรณรงค์ การติดป้ายโฆษณาจากสื่อทีวีโทรทัศน์ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประชาชนเคยได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก่อน เพราะว่าพื้นที่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวจำนวนมากย่อมทำให้มีการขยายเมือง และเป็นพื้นที่กำลังปลูกสร้าง เรือนพัก โรงแรมและร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสีย เป็นต้น ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่จะได้รับผลกระทบโดยตรง

อย่างไรก็ตาม พบว่า การรับรู้และการปฏิบัติของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด คือ ท่านมีโอกาสเสี่ยงสารปนเปื้อนจากคราบน้ำมันดิบ หากใช้น้ำ ใต้ดิน เช่น น้ำบาดาล ดื่กกิจกรรมการเล่นน้ำเป็นเวลา ๓ เดือน ช่วงที่มีน้ำมันรั่วไหล ทำให้เกิดผลกระทบและมีความรุนแรงด้านรายได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนขาดความรู้ในเรื่องของสารเคมีและการป้องกันที่เหมาะสม สอดคล้องกับเหตุการณ์

ครั้งนี้ที่พบว่ามิชอบพร้อมในเรื่องของความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เนื่องจากรายละเอียดเกี่ยวกับสารเคมีและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีการส่งต่อข้อมูลทีละช้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนมีการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงของการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านทางข่าวโทรทัศน์ ซึ่งการให้ข้อมูลกับประชาชนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการแจ้งเหตุจากหน่วยงานของรัฐอย่างเป็นทางการ แต่ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากข่าวจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ มากที่สุด ร้อยละ ๗๑.๓ กรณีเหตุการณ์น้ำมันรั่ว เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทันทีทันใด และถึงขั้นว่าวิกฤติ และข่าวสารที่ได้รับมาจากโทรทัศน์มากที่สุด แสดงว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถ เข้าถึงกลุ่มคนได้มากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธวรรณ ภัทรเลาะห์ (2553) พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างที่สามารถรับข่าวสารได้จากสื่อประเภทต่าง ๆ โดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ดังนั้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ จึงมีอิทธิพลอย่างมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มาจากพื้นที่ เช่น จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน รวมถึงสื่อท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ออกโดยทางราชการ ทั้งนี้ยังสามารถเรียนรู้จาก ประสบการณ์ที่เกิดจากสภาพปัญหาภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ ของ กรรณิการ์ ภูประเสริฐ (2540) ที่ว่าการรับรู้เป็นผลของความรู้อื่นๆ หรือประสบการณ์เดิมรวมเข้า เป็นการรับรู้ สัมผัสใหม่ที่รับรู้ กลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่ได้พบเห็น และได้สัมผัส กลิ่น ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตได้ประกอบกับความรู้อื่นๆ ที่ได้จากสื่อมวลชน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือจากเหตุการณ์จริงที่ได้รับรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับจากอดีต ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้ประชาชนสามารถสรุปสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เผยแพร่ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนใน ท้องถิ่นให้มากกว่าเดิม เพื่อเกิดความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานรัฐและผู้มีส่วนรับผิดชอบในการเกิดเหตุการณ์ (ปตท.) ร่วมกันให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และจัดทำมาตรการเชิงป้องกันหรือให้ความรู้เรื่องการป้องกันอันตรายจากน้ำมันดิบแก่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอยู่แล้ว

2. การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาการเกิดภาวะวิกฤติน้ำมันรั่วเกาะเสม็ด ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับพรรัตน์ วิเศษไวยหาร (2554) ศึกษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนสังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจและวางแผน ด้านการปฏิบัติการ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาของผกามาส วงษ์แก้ว (2554) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของตำบลกุฎไฉ่ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของตำบลกุฎไฉ่ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาของสาริสา วงศ์อนันต์นันท์ (2554) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมคิด ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการศึกษาของสุขชี คำนวนณศิลป์ (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลของการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ การศึกษาของประไพ อริญศรี (2553) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาของมณฑล เอกอัครราชทูต (2553) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลาดน้ำตลิ่งชันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมนตรี ประดิษฐ์ผล (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มแม่น้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่ามีเพียง 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 13.84$) ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมเสนอปัญหา การสำรวจปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม การร่วมค้นหาวิธีแก้ไขปัญหา วิธีการปรับปรุงเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และการเข้าร่วมให้ข้อมูลกับชุมชน ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547) การมีส่วนร่วมในขั้นการค้นหา ปัญหาและสาเหตุ คือ เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นริเริ่มในเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมากชุมชนหรือในท้องถิ่น ที่เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นนี้ที่มีประสิทธิภาพมากและถือว่าสมบูรณ์แบบ ที่ชุมชนคิดกันเอง เริ่มตนเอง มักเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง โดยมีผู้นำที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีจิตสำนึกสาธารณะ จากการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสำรวจข้อมูลการมีส่วนร่วม หลังจากนั้นที่วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจคืนให้กับชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงและใช้ในการวางแผนปฏิบัติงาน ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่างๆ หลังจากนั้นมีการวิเคราะห์ปัญหา เนื่องจากเครือข่ายจะได้สะท้อนสภาพปัญหาในชุมชนออกมาจากความรู้สึกจากทุกฝ่าย และเห็นสภาพจริง เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา หาแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนแก้ไขในชุมชนต่อไป จุดนี้เองช่วยสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพราะการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์และประเมินปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหในชุมชน

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 12.63$) ได้แก่ ร่วมจัดทำแผนงาน/โครงการ จัดตั้งงบประมาณ แผนกิจกรรมรณรงค์ ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่าไม่มีแผนการรับมือในส่วนของประชาชน ผู้ได้รับความเสียหายรวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จะเห็นได้จากประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำมันรั่ว ว่าควรจะทำอย่างไรเมื่อตนเองได้รับผลกระทบ จะไปแจ้งความเสียหายกับใคร หรือแม้แต่การได้รับอันตรายจากสารเคมีที่ใช้ในการกำจัดคราบน้ำมันจะต้องไปแจ้งหรือรับการรักษายังไง เป็นต้น หน่วยงานระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ขาดแผนการรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติในลักษณะนี้ ไม่มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ไม่ทราบบทบาทตนเอง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ไม่มีแนวทางปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์

3) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมการลงทุนและปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 22.55$) ได้แก่ การร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการเฝ้าระวังมลพิษสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม (แรง ความคิด เงิน กำลังใจ) เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิด กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการปฏิบัติ คือ เป็นขั้นตอนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้สามารถพบในหลายๆ ท้องถิ่น

ที่ชุมชนอาจไม่มีสำนักงานทางสิ่งแวดล้อม และองค์กรชุมชนท้องถิ่น ไม่เข้มแข็ง จากการศึกษาข้อมูล และสอบถามจาก ผอ.รพ.สต. พบว่า กิจกรรมโครงการด้านการเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อมยังมีการดำเนินงานไม่มากนัก ซึ่งปัญหาหลักๆของที่นี่ คือเรื่องของขยะ และการกำจัดน้ำเสีย จากการดูแผนงาน/โครงการ ส่วนใหญ่ พบว่าเป็นการจัดการปัญหาสุขภาพด้านโรคไม่ติดต่อ (เบาหวาน ความดัน) และเรื่องไข้เลือดออก ที่มีการดำเนินงานทุกปี

4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล อยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 21.10$) ซึ่งได้แก่ การเข้าร่วมประเมินแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อม การสนใจติดตามงบประมาณที่นำมาพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการร่วมประเมินการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคการทำงานของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วงศ์หน่อบุญธรรม.(2550) ได้แก่ บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำเนินงานตามนโยบายโดยไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งระบบอุปถัมภ์ทำให้ผู้ที่ให้การอุปถัมภ์จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ จะมีความเกี่ยวเนื่องกันเป็นระบบ ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวม ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมประชาชนจะเข้าร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติมากกว่าเข้าร่วม ในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและตัดสินใจขั้นตอนการวางแผน และกรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2547) การมีส่วนร่วมประเมินผล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพียงการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ และการมีส่วนร่วมใน รูปแบบของการติดตามประเมินผลโครงการคือ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าไปร่วมประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ได้กระทำลงไปนั้นมีความสำเร็จอย่างไร ในแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละโครงการอาจ มีวิธีการที่แตกต่างกันไป และสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรมสมาคม และองค์กรอาสาสมัครได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โดยให้มีส่วนร่วมในลักษณะดังนี้ ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ร่วมคิดและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานโครงการร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากร ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ร่วมควบคุม และติดตามประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ.แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำมันรั่วไหลในทะเล (ฉบับร่าง)2554. Available from:<http://wqm.pcd.go.th/water/images/stories/marine/report/oilspill54.pdf>.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2547. คู่มืออาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านเล่ม1. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรรณิการ์ ภูประเสริฐ. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่:โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพรัตน์ วิเศษไวยหาร. 2554. *ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการชุมชนสังกัดเทศบาล ต.ในเขต อ.เมืองสมุทรปราการ จ.สมุทรปราการ .ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.*
- ประไพ อรัญศรี. 2553. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม :กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหียง อำเภอนพนาค จังหวัดชลบุรี. ปริญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ผกามาส วงษ์แก้ว. 2554. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของ ต.กุฎไฉง อ. พนสนิมคม จ.ชลบุรี. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนสนิมคม) คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*

- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *แนวนโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนยุทธศาสตร์พัฒนา ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- มณฑล เอกอศุณย์พันธ์. 2553. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนตรี ประดิษฐ์ผล. 2553. *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มแม่น้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบล เกาะเกียด อำเภอบางบาล จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. 2558. *น้ำมันรั่ว : กับผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=465:seubnews&catid=5:2009-10-07-10-58-20&Itemid=14. 14 กันยายน 2558 มูลนิธิสืบนาคะเสถียร : http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=465:seubnews&catid=5:2009-10-07-10-58-20&Itemid=14)
- ยุทธวรรณ ภัทรเลาหะ. 2553. *การประเมินความต้องการด้านข้อมูลในชนบท จังหวัดลาปาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาริสาวงศ์อนันต์นนท์. 2554. *การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ (การจัดการทั่วไป) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.